COLOCVIU STRATEGIC

Nr. 3
Martie 2016

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE „CAROL I”
CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ŞI SECURITATE

TURCIA ŞI RELAȚIA CU BALCANII

cpt. Marius-Iulian BADIU

Vitalitatea care a caracterizat abordarea turcă în Balcani, odată cu sfârşitul Războiului Rece, a transformat Turcia într-un important actor regional. Deşi relațiile dintre Turcia şi țările din Balcani au cunoscut o intensificare şi ating, în prezent, maximul perioadei de după destrămarea Imperiului Otoman, Turcia nu a afişat, încă, întreaga sa capacitatea economică şi importanța politică de care beneficiază, elemente care ar putea-o face un concurent de seamă pentru țările din Europa în Balcani. Cu toate că influența culturală a Turciei a crescut semnificativ în ultimii ani în regiunea Balcanilor, în special prin investiții în instituțiile de învățământ şi educație, aceasta se manifestă cu limite, în mare parte doar asupra populației musulmane din regiune. Deşi candidatura la statutul de membru al Uniunii Europene (UE) rămâne cel mai important factor pentru elitele politice din regiune, perspectivele de aderare la UE au stagnat atât pentru Turcia, cât şi țările din regiunea Balcanilor, aspect care s-ar putea schimba în viitorul apropiat.

De la fondarea Republicii Turcia şi până la sfârşitul Războiului Rece, politica externă a Turciei a fost caracterizată, în general, de caracteristici şi principii similare. Aceasta a fost considerată a fi construită având la bază, în mare parte, ceea ce rămăsese după destrămarea Imperiului Otoman la sfârşitul secolului al 19-lea precum şi necesitatea de a lupta pentru integritatea teritorială şi legitimizare a Republicii nou înființate[1]. În acelaşi timp, a fost puternic modelată de orientarea occidentală pozitivistă şi raționalistă a tinerei elite republicane şi de procesul desfăşurat de către aceasta pentru formarea unui stat național secular, modern şi democratic[2]. Aceşti factori l-au influențat atât pe Mustafa Kemal (numit mai târziu *Ataturk*[*]) cât şi pe cei din cercurile care guvernau în jurul său ca, în trasarea liniilor politicii externe a Republicii nou înființate, să manifeste predominant orientări spre securitate, suveranitate şi integritate teritorială. Principiile geopoliticii, apărării şi diplomației preventive, care vizau menținerea status quo-ului, şi ferma orientare pro occidentală au devenit cunoscute sub denumirea de factorii determinanți tradiționali ai politicii externe a Turciei în secolul 20[3].

Relațiile Turciei cu țările din Balcani în perioada de început a Republicii

Din secolul al 16-lea până la sfârşitul Războaielor Balcanice, în 1913, Imperiul Otoman a stăpânit cea mai mare parte din teritoriile din Balcani, unde, înainte de cucerirea otomană existau mai multe regate feudale slave independente. După ce a căzut sub autoritatea otomană, regiunea a devenit cunoscută sub numele de teritoriile europene ale Imperiului Otoman şi a avut o semnificație deosebită în sistemul otoman şi politică. Pentru Imperiu, Balcanii reprezentau drumul spre Europa, calea de a-şi răspândi puterea şi influența în Europa şi, în acelaşi timp, pentru a deveni o parte din ea şi a pretinde titlul de mare putere europeană.

De asemenea, Balcanii reprezintă şi locul în care, începând cu secolul al 19-lea, a început declinul Imperiului. Cu toate că apariția mişcărilor naționaliste din Balcani a contribuit la procesul de dizolvare a Imperiului, aceasta a dus şi la apariția revoltelor naționaliste pentru elita reformatoare a otomanilor şi, în acest sens, a contribuit la fondarea statului național turc. Războaiele Balcanice, care au adus independența pentru țările balcanice din Imperiul Otoman, urmate de

primul război mondial, au provocat o instabilitate extinsă în întreaga regiune. În acelaşi timp, dizolvarea Imperiului şi necesitatea de a lupta pentru teritoriilor sale au făcut ca procesul de constituire a Republicii Turcia să cunoască un drum destul de anevoios.

În urma semnării Tratatului de la Lausanne (24 iulie 1923) şi a declarării Republicii Turcia (29 octombrie 1923), Atatürk a instituit mai multe reforme economice, politice, juridice şi religioase care au modernizat Turcia, desprinzând-o de trecutul ei otoman şi a fixat ca obiectiv prioritar al politicii externe menținerea suveranității şi integrității teritoriale. Din acest motiv, Republica Turcă s-a distanțat de orice aspirații sau pretenții teritoriale față de fostele părți ale teritoriului otoman şi a căutat să stabilească relații cu vecinii din Balcani, bazate pe respectarea integrității teritoriale, prietenie şi cooperare. Tratatul de prietenie a fost semnat mai întâi cu Albania, în 1923, şi apoi cu Iugoslavia, în 1925. Semnarea tratatelor de neutralitate şi conciliere şi organizarea schimbului de populație cu Grecia şi Bulgaria, în 1929 şi 1930, două țări balcanice care au cunoscut numeroase dispute cu Turcia, au fost cei mai importanți paşi spre reconciliere şi construirea unor relații stabile din regiune[4].

Chiar dacă Turcia, la acel moment, avea capacități limitate şi nu era o putere economică, a făcut un mare efort diplomatic şi a fost capabilă să joace un rol geopolitic semnificativ la nivel internațional şi a dezvoltat cu succes o politică regională spre Balcani, independent de marile puteri. Grație tradiției sale diplomatice şi faptului că la momentul marii crize economice din 1929 a existat un vid de putere în Balcani, Turcia a reuşit să se prezinte ca o putere regională[5].

Începând cu anul 1930 au fost organizate patru Conferințe balcanice, iar dezvoltarea cooperării regionale a atins apogeul odată cu crearea Înțelegerii Balcanice (9 februarie 1934). Aceasta a fost o alianță militară între Grecia, România, Turcia şi Iugoslavia, menită să garanteze securitatea mai multor frontiere balcanice împotriva oricărei agresiuni din partea oricărui stat balcanic. Alianța era îndreptată, în mod clar, în direcția stopării intenției Italiei de a atrage Bulgaria şi, eventual, Iugoslavia de partea sa în încercarea de a se extinde prin cucerirea altor state balcanice[6]. Deşi a semnat un tratat de neutralitate cu Italia, Turcia a acordat prioritate cooperării multilaterale cu țările balcanice, în dauna celei bilaterale cu Italia[7]. În acest fel, Turcia s-a conformat principiilor sale de politică externă, încercând să echilibreze puterea între țările mici şi marile puteri din regiune, bazându-se pe mecanisme multilaterale de cooperare.

Odată cu aderarea la înțelegerea Balcanică, Republica Turcia s-a îndepărtat de principiul neutralității. Pe de altă parte, prin politica de alianță, Atatürk a dat prioritate principiilor de menținere a păcii şi a status quo-ului în regiune şi, în acest fel, păstrării integrității teritoriale a țării. Localizarea geostrategică şi rolul istoric, acela de a fi *un pod* care face legătura între Europa şi Asia, au influențat gândirea politică externă a liderilor turci determinându-i să evite polarizarea în relațiile internaționale şi să încerce să promoveze stabilitatea în regiunile învecinate prin intermediul regimurilor de securitate colectivă şi a cooperării multilaterale. Acest lucru va deveni un element important în politica externă a Turciei şi mai ales în abordarea sa față de Balcani.

Până la începutul celui de al Doilea Război Mondial, Turcia a reuşit, relativ cu succes, să echilibreze influența marilor puteri în regiune. Consiliul Permanent al Antantei Balcanice s-a întâlnit, în februarie 1940 şi a adoptat o rezoluție prin care membrii săi s-au angajat la o politică comună de neutralitate în război şi în favoarea „menținerii păcii, ordinii şi securității în Sud-Estul Europei"[8]. Cu toate acestea, Republica Turcia a fost singura dintre membrii Antantei care a reuşit să mențină poziția de neutralitate în timpul celui de al doilea război mondial.

Turcia şi Balcanii în perioada Războiului Rece

Apariția politicii *blocului*, în perioada Războiului Rece, a determinat Turcia să renunțe la neutralitate, păstrată în al Doilea Război Mondial. Pretențiile teritoriale pe care sovieticii le-au manifestat în privința granițelor estice ale Turciei şi mai ales față de preluarea controlului asupra Strâmtorilor au consolidat principiul determinării Vestice a Turciei. Turcia a devenit unul dintre reprezentanții importanți ai blocului occidental în divizarea din timpul Războiului Rece. După ce a aderat la NATO în 1952, politica Turciei față de țările din Balcani a fost strâns legată de abordarea NATO în regiune. La fel ca aliații occidentali, Turcia a avut o atitudine negativă față de răspândirea comunismului şi a influenței sovietice în țările balcanice şi a refuzat orice cooperare cu acestea. Iugoslavia a devenit republică comunistă, dar după dezacordul cu sovieticii, în 1948, a decis să urmeze propria

Marius-Iulian Badiu este doctorand în cadrul Universității Naționale de Apărare „Carol I".

formă de socialism şi a menținut o formă de neutralitate în cadrul rivalității dintre cele două blocuri. Încurajată de Statele Unite, care au decis să încerce să păstreze Iugoslavia cât mai aproape posibil de tabăra occidentală, în 1953 Turcia a semnat Tratatul de prietenie şi cooperare cu Grecia şi Iugoslavia. După întâlnirea de la Bled, în 1954, a fost creată alianța militară dintre aceste trei țări. Ca parte a acestui pact de apărare, cele trei state membre s-au obligat să ia în considerare orice agresiune armată împotriva unuia dintre ele ca o agresiune împotriva tuturor şi să sprijine partea sau părțile atacate, inclusiv prin folosirea forței armate[9].

Importanța acestui tratat a scăzut odată cu reconcilierea iugoslavo-sovietică, în 1955, şi chiar mai mult după un conflict izbucnit în Cipru în acelaşi an. În anii '50 şi '60 ai secolului trecut chestiunea Ciprului şi relațiile cu Grecia au devenit piesele dominante în politica din Balcani a Turciei. Relațiile cu ceilalți vecini din Balcani au urmat calea acordurilor bilaterale şi au fost, în mare parte, marginalizate. La sfârşitul anilor 1960 şi începutul anilor 1970 tensiunile dintre blocurile Estic şi Vestic s-au accentuat şi, împreună cu alte țări NATO, Turcia a manifestat deschidere către blocul sovietic. Astfel, comerțul şi contactele culturale cu regimurile comuniste din Balcani au cunoscut o extindere. Cu toate acestea, în 1970 Balcanii reprezentau doar 1,8% din totalul importurilor din Turcia şi 3,5% din totalul exporturilor sale[10]. Accentul relațiilor din regiune era încă reprezentat de dezacordul cu Grecia în privința Ciprului şi de problema drepturilor minorităților cu Bulgaria. Relațiile cu Iugoslavia au fost bune, dar nu deosebit de intense sau de o mai mare importanță pentru Turcia, în acea perioadă. În timpul anilor 1980 prim-ministrul şi ulterior preşedintele Turgut Ozal a urmărit o politică de liberalizare economică a țării, cu accent pe sporirea oportunităților economice prin intermediul politicii externe şi în regiunea balcanică. În 1988, Conferința Balcanică a fost organizată de Iugoslavia, ca o încercare de a revigora cooperarea multilaterală regională[11]. Dar, aceasta a rămas în umbra evenimentelor semnificative care au urmat: sfârşitul Războiului Rece, dizolvarea Republicii Sovietice şi conflictele din Balcani. Până în anii '90, relațiile Turciei cu țările din Balcani au fost dominate de calcule strategice şi problemele legate de securitatea politică şi economică. Chestiunea apartenenței etnice şi religioase s-a manifestat pentru prima oară în relațiile cu Iugoslavia după ce republicile iugoslave şi-au declarat independența şi războiul a izbucnit.

Odată cu sfârşitul Războiului Rece şi cu schimbările survenite în mediul global şi regional, Turcia a început reanalizarea principiilor sale tradiționale şi a manifestat o atitudine mai activă şi mai fermă în politica externă. Turcii se temeau că, după prăbuşirea „marelui inamic”, Uniunea Sovietică, va pierde din importanța strategică pentru aliații săi occidentali. Dar, războiul din Golf şi conflictele din Caucaz şi Balcani au arătat că, în special pentru SUA, Turcia va îşi menține o mare importanță geostrategică.

În timpul Războiului Rece, ca țară care nu făcea parte din blocul sovietic, dar, de asemenea, nici din cel Occidental, Iugoslavia nu a jucat un rol atât de important pentru calculele geostrategice ale Turciei. Abia după prăbuşirea diviziunii bipolare constelația geopolitică a puterii s-a schimbat şi a forțat Turcia să se apropie de Iugoslavia cu mai mult interes. Războaie care au avut loc pe teritoriile fostei Iugoslavii în anii '90 au făcut Turcia mai preocupată de Balcani.

Reacția Turciei la conflictele din Iugoslavia

Atunci când Slovenia şi Croația şi-au declarat independența, în 1991, Turcia s-a arătat îngrijorată de pacea şi stabilitatea în regiune. S-a opus secesiunii republicilor iugoslave şi s-a bazat în principal pe Comunitatea Europeană şi ONU în găsirea unei soluții adecvate pentru criză. Atunci când, la începutul anului 1992, țările europene şi Statele Unite recunoşteau independența acestor două țări, Turcia a decis să le urmeze. Dar, când problema Bosniei şi Herțegovinei şi-a făcut apariția, mai ales după izbucnirea războiului din Bosnia, Turcia a decis să manifeste un rol mai activ în această chestiune. Chiar dacă războiul bosniac nu reprezenta o amenințare directă la adresa securității Turciei, acesta a devenit un aspect important de *soft security*, în principal prin problema identității şi a migrației[12].

Un număr semnificativ de musulmani bosniaci s-au deplasat în Turcia şi, împreună cu un număr mare de cetățeni turci cu origine balcanică, au creat o presiune asupra factorilor de decizie din Turcia pentru a oferi un sprijin mai mare pentru populația musulmană din Bosnia şi independența Bosniei. Pentru Turcia a fost, de asemenea, o oportunitate de a confirma importanța sa în contextul securității europene, precum şi ralierea sa la aliații săi consacrați. Turcia a început angajarea pe cale diplomatică în organizațiile internaționale, în numele musulmanilor bosniaci. Astfel, a organizat o întâlnire specială dedicată conflictului, în cadrul

Organizației Conferinței Islamice, în timpul președinției Turciei, în 1992. De asemenea, a prezentat propriul „Plan de acțiune” pentru Bosnia Consiliului de Securitate al ONU şi a participat la Conferința de la Londra privind situația din Balcani, în august 1992, organizată de Consiliul Europei[13].

În noiembrie 1992 Turcia a organizat o Conferință balcanică pentru țările vecine şi din regiune, a cărei subiect a fost reprezentat de conflictul bosniac. Din moment ce aceste inițiative nu au dat rezultate semnificative, Turcia a decis, în ciuda embargoului ONU, să sprijine musulmanii bosniaci cu armament. De asemenea, a participat la stabilirea zonei de interdicție aeriană impusă de NATO în 1993 şi, mai târziu, a participat cu trupele sale în Forța de Protecție a Națiunilor Unite (UNPROFOR), staționate în Croația şi în Bosnia şi Herțegovina în timpul războaielor iugoslave. Chiar dacă Turcia a arătat un mare interes şi a desfăşurat activități bilaterale în această problemă, a sprijinit cu fermitate abordarea multilaterală şi legături de strânsă cooperare cu principalul său aliat occidental, SUA, în răspunsul la problemele din Balcani[14].

După izbucnirea conflictului din Kosovo, Turcia a urmărit o politică mai prudentă şi restrânsă decât în cazul războiului bosniac. Unul dintre motivele acestui comportament a fost prezența unei importante minorități turceşti în Kosovo, care se temea de mari represiuni din partea majorității albaneze. Turcia a manifestat mai puțin interes pentru cooperarea bilaterală, în această problemă, dar, în acord cu partenerii săi strategici, a participat la campania aeriană a NATO împotriva Iugoslaviei, în 1999, ca şi în cadrul forțelor ONU de menținere a păcii în Kosovo, ulterior.

Destrămarea Iugoslaviei şi conflictul din Balcani au readus în prim plan rivalitatea turco-greacă în privința influenței în regiune, ceea ce a avut un efect important asupra nivelului de activism turc în Balcani. Un sprijin important a fost demonstrat de către Turcia în privința independenței Macedoniei şi, astfel, în 1992 a fost a doua țară care a recunoscut Macedonia şi prima care a deschis o ambasadă la Skopje[15]. Acest lucru s-a datorat, în mod clar, concurenței cu Grecia, care s-a opus independenței Macedoniei datorită numelui şi drapelului.

În ce priveşte cele mai importante principii care au dominat poziția Turciei față de țările balcanice din anii ’90, acestea au fost în acord cu calculele sale geostrategice. Turcia a încercat să mențină stabilitatea regională şi importanța sa geostrategică în regiune şi, în baza acesteia, în politica la nivel mondial, menținând în permanență o strânsă cooperare cu aliații săi occidentali. La început, în conformitate cu principiile sale tradiționale, Turcia a reacționat cu prudență la evenimentele din Balcani şi a încercat să păstreze status quo-ul. Atunci când țările din Europa şi Statele Unite au decis să sprijine modificările teritoriale din Balcani, Turcia a ales să urmeze această decizie, menținându-se, totuşi, în afara implicării directe în această problemă. Ceea ce a schimbat acest tipar şi a făcut Turcia să devină un jucător mult mai activ în regiune a fost războiul bosniac. Cu toate acestea, Turcia a susținut ferm soluțiile multilaterale şi a fost atentă în echilibrarea acțiunilor sale bilaterale cu interesele altor puteri, menținând mereu aceeaşi abordare cu SUA. Țările europene şi în special SUA s-au temut de o mai mare implicare a comunităților islamice radicale în Războiul bosniac, în special de cea a Iranului. Sprijinul furnizat pentru bosniaci dintr-o țară islamică moderată, cum este Turcia, a fost perceput ca fiind o opțiune mult mai bună. Din acest motiv, cooperarea în cazul Bosniei a fost benefică pentru toate părțile, iar întărirea alianțelor a reprezentat, cu certitudine, unul dintre motivele manifestării active a Turciei[16].

Relațiile politice dintre Turcia şi Balcani

Ca actor politic, începând cu 2009, Turcia şi-a intensificat contactele bilaterale la nivel înalt cu oficiali din Balcani. Activismului din Balcani a fost încurajat de faptul că, la numai două luni de la numirea în funcția de ministru al afacerilor externe a lui Davutoglu, Turcia a preluat pentru un an preşedinția Procesului de Cooperare în Europa de Sud-Est (SEECP). Acest lucru a ajutat Turcia, în concordanță cu principalele sale axe în politica din Balcani, să organizeze un număr mare de reuniuni politice la nivel înalt şi mai multe evenimente regionale[17]. Pentru Turcia, SEECP a fost un semnificativ proiect regional autentic, un instrument important, care corespundea unor inițiative balcanice anterioare din care Turcia a făcut parte, de asemenea.

Dincolo de mecanismele regionale, Turcia a pus un mare accent pe inițiativele bilaterale şi trilaterale din Balcani. A fost nevoie de rolul de mediator în unele dintre probleme nerezolvate între Bosnia şi Herțegovina, Serbia şi Croația şi, astfel, a inițiat întâlniri la nivel înalt între aceste țări. În baza importanței sale strategice şi prin accentuarea apropierii istorice şi înțelegerii culturale, Turcia a încercat să se prezinte ca un important actor politic în regiune, în rol de

moderator şi să arbitreze problemele regionale şi stările conflictuale[18].

Turcia a intensificat, în calitate de mediator, întâlniri între reprezentanții bosniaci din Bosnia şi Herțegovina şi oficialii din Serbia. De asemenea, au avut loc medieri între mediat Bosnia şi Herțegovina şi Croația. Turcia a inițiat organizarea de întâlniri consultative trilaterale în scopul consolidării dialogului între acestor comunități etnice cu scopul final de consolidare a păcii şi stabilității în regiune şi pentru susținerea integrității teritoriale, multi-etnice şi a unei Bosnii multi-culturale. Acest lucru se înscrie în linia interesului declarat al sprijinirii comunității bosniacilor şi moştenirii otomane din regiune, în scopul întăririi influenței regionale a Turciei.

Datorită implicării Turciei, au existat şase reuniuni ale miniştrilor de externe din Turcia, Bosnia şi Herțegovina şi Serbia şi cinci ale miniştrilor de externe din Turcia, Bosnia şi Herțegovina şi Croația. Prin intermediul acestor întâlniri Turcia a reuşit să influențeze Serbia să aprobe numirea ambasadorului Bosniei şi Herțegovinei, după trei ani de impas şi să determine Parlamentul sârb să adopte rezoluția referitoare la Srebrenica, în aprilie 2010[19]. Acest lucru a dus la îmbunătățirea relației dintre Serbia şi Bosnia şi Herțegovina, deşi a provocat reacții negative în Republica Srpska, entitate sârbă din Bosnia şi Herțegovina, care s-a opus încă de la început implicării Turciei în problemele Bosniei, acuzând-o de sprijinirea intereselor entității bosniace şi, în acelaşi timp, acuzând Serbia de trădare[20].

După Summit-ul de la Istanbul, în aprilie 2010, Declarația de la Istanbul a fost semnată de Turcia, Bosnia şi Serbia, fiind de apreciat marele succes al Turciei de aducere la masa tratativelor a preşedinților Serbiei şi Bosniei, pentru prima dată după războiul din anii 90. Cu toate acestea, membrul sârb al preşedinției Bosniei şi Herțegovinei a refuzat să valideze acest acord. Republica Srpska şi liderul acesteia, Milorad Dodik, au convingerea că Turcia urmăreşte eliminarea acestei entități[21].

Turcia a subliniat relațiile speciale cu Bosnia şi Herțegovina şi a subliniat sprijinul ferm pentru integritatea teritorială a acestei țări, participând cu mare interes la *Procesul Butmir*. A fost un efort comun, condus de SUA şi puterile europene pentru a genera un acord între entitățile politice interne, cu privire la propunerile legate de reforma constituțională, precum şi la problemele legate de distribuirea teritorială. Cu toate acestea, liderii principalelor partide bosniace, sârbe şi croate au respins pachetul de reforme propus şi aceasta a dus la întreruperea *procesului*.

În această perioadă Turcia şi-a intensificat contactele sale cu Serbia. Ea a încercat să pună în aplicare politica sa flexibilă externă şi să dezvolte relații strânse cu toți actorii regionali, în ciuda posibilului conflict de interese. Acest lucru prezintă o încercare de a pune în aplicare o strategie *win-win*, bazată pe principiile sale de *politică de la zero în problema cu vecinii* şi diplomație multi-dimensională. În conformitate cu principiul său de a menține relații bune cu toți vecinii, Turcia a depus un efort considerabil să dezvolte relații stabile şi strânse cu Serbia.

Conflictele din Bosnia şi intervenția NATO în Kosovo în 1999 au influențat negativ relațiile dintre Serbia şi Turcia, dar, odată cu schimbările democratice din Serbia, în octombrie 2000 şi după angajarea activă a guvernului AKP în Balcani, relațiile dintre aceste două țări s-au îmbunătățit în mod semnificativ. Au existat mulți paşi în această direcție. Preşedintele sârb la acel moment, Boris Tadic a vizitat Turcia în 2007 şi 2010 şi prim-ministrul său, Mirko Cvetkovic, a vizitat Turcia în 2011. Preşedintele turc Abdulah Gul a vizitat Serbia în 2009, fiind primul preşedinte turc care a vizitat Serbia după 1986. Primul ministru Recep Tayyip Erdogan a făcut o vizită în Serbia, în iulie 2010, atunci când a fost semnat acordul vizelor între cele două țări[22]. Pe parcursul acestei perioade, au avut loc reuniuni de consultare tripartite între Bosnia şi Herțegovina, Serbia şi Turcia, urmate de o serie de vizite la nivel ministerial. În mai multe rânduri, oficialii turci au subliniat faptul că, pentru Turcia, Serbia este o țară importantă pentru pace şi stabilitate în Balcani. Deşi Turcia a fost una dintre primele țări care au recunoscut declarația de independență a Kosovo în februarie 2008, este clar că această problemă nu a contribuit la deteriorarea relațiilor dintre aceste două țări într-o mai mare măsură. Turcia şi Serbia au semnat un acord de liber schimb în iunie 2009.

Turcia a sprijinit Macedonia în disputa numelui cu Grecia şi este prima țară care a recunoscut Republica Macedonia cu numele său constituțional, identitatea națională şi care a desemnat un ambasador la Skopje. Turcia a sprijinit, de asemenea, păstrarea compoziției multi-etnice şi multi-culturală a Macedoniei, precum şi structura sa de stat unitar. Turcia consideră că Macedonia a îndeplinit toate criteriile pentru a deveni membru al NATO şi va continua să sprijine aderarea acesteia la instituțiile europene şi euro-atlantice, aderare întârziată datorită problemei denumirii statului.

[1] *Cf.* Hale, William, 2000, *Turkish Foreign Policy*: 1774 - 2000. London: Frank Cass Print, p. 37.
[2] *Apud* Aydin, Mustafa, 1999, *Determinants of Turkish foreign policy: historical framework and traditional inputs*, in: *Middle Eastern Studies* 35/4, 152-186, p. 159.
[*] Mustafa Kemal Ataturk (19 mai 1881 - 10 noiembrie 1938) a fost ofițer în armata otomană şi cea turcă, om de stat revoluționar şi o figură proeminentă în Războiul pentru independență a Turciei. El este creditat ca fiind fondatorul Republicii Turcia şi a fost primul preşedinte al acesteia. Numele său, Ataturk (însemnând „Tatăl turcilor"), i-a fost acordat lui şi interzis oricărei alte persoane, prin hotărârea parlamentului turc din 1934.
[3] *Apud* Karaosmanoglu, Ali L., 2000, *The Evolution of the National Security Culture and the Military in Turkey*, in: *Journal of International Affairs*, 54/1, p. 199.
[4] *Apud* Oksuz, Hikmet, 2007, *Turkey's Balkan Policy* (1923-2007), in: *Turkish Review of Balkan Studies*, 12, p. 132.
[5] *Apud* Barlas, Dilek, 2005, *Turkish Diplomacy in the Balkans and the Mediterranean. Opportunities and Limits for Middle-power Activism in the 1930s*, in: *Journal of Contemporary History*, 40/3, pp. 442–443.
[6] Cf. Oksuz, Hikmet, *op.cit.*, p. 135.
[7] Cf. Barlas, Dilek, *op.cit.*, p. 445.
[8] *Apud* Bishku, Michael B., 2000, *In Search of Political and Economic Security: Turkey and The Balkans through the Cold War Era*, in: *Journal of South Asian & Middle Eastern Studies*, 24/1, p. 23.
[9] *Ibidem*, p. 27.
[10] *Ibidem*, p. 30.
[11] *Ibidem*, p. 34.
[12] *Apud* Coskun, Demirtas, Birgul, 2011, *Turkish Foreign Policy towards the Bosnian War. A Constructivist Analysis*, in: *Karadeniz Arastırmalari*, 28, p. 6.
[13] *Ibidem*, pp. 7-8.
[14] *Apud* Sayari, Sabri, 2000, *Turkish Foreign Policy in the Post-Cold War Era: The Challenges of Multi-Regionalism*, in: *Journal of International Affairs*, 54/1, p. 177.
[15] *Ibidem*, p. 178.
[16] *Ibidem*, p. 177.
[17] *Apud* Turbedar, Erhan, 2011, *Turkey's new activism in the Western Balkans: ambitions and obstacles*, in: *Insight Turkey*, 13/3, p. 142.
[18] *Ibidem*, p. 143.
[19] *Ibidem*, p. 148.
[20] *Apud* Somun, Hajrudin, 2011, *Turkish Foreign Policy in the Balkans and "Neo-Ottomanism": A Personal Account*, in: *Insight Turkey*, 13/3, p. 36.
[21] Cf. Turbedar, Erhan, *op. cit.* , p. 148.
[22] *Ibidem*, p. 144.

CONCLUZII

- *Regiunea balcanică rămâne văzută de către Turcia ca punte de legătură spre Occident. Din acest motiv, interesul Turciei în Balcani a fost o constant de-a lungul istoriei Republicii. Echilibrarea rolului puterilor regionale şi rolul său de mare putere în regiune, în scopul de a-şi asigura drumul spre Europa, constituie obiectivul strategic principal al Turciei în Balcani. De aceea, identitatea politică externă a Turciei nu s-a schimbat în mare măsură, chiar şi după apariția unor noi actori cu noi viziuni.*
- *În ciuda faptului că discursul de securitate a fost înlocuit cu unul istoric şi cultural, securitatea a rămas preocuparea principală în comportamentul actual al Turciei față de Balcani. Cu toate că accentul se pune în prezent pe soft power, acesta fiind unul dintre principiile metodologice de bază în politica sa externă, în relațiile Turciei cu Balcanii, se observă că acordurile de securitate, în special cele multilaterale, au rămas principalul instrument în abordarea regiunii.*
- *Din moment ce interesul economic al Turciei în Balcani nu este, în prezent, unul major, interesele sale strategice şi prioritățile de securitate ar putea fi completate şi echilibrate printr-o mai mare activitate economică şi a investițiilor în regiune, în viitor.*

***COLOCVIU STRATEGIC* este o publicație a Centrului de Studii Strategice de Apărare şi Securitate ce prezintă principalele rezultate ale unor studii de cercetare, sintezele unor evenimente ştiințifice, opiniile şi punctele de vedere ale masteranzilor şi doctoranzilor, implicați în cercetarea ştiințifică din domeniul apărării şi securității.**

COLOCVIU STRATEGIC
Supliment al revistei *Impact Strategic*
Redactor: dr. Mihai ZODIAN
e-ISSN 1842-8096, ISSN-L 1841-7396, 641/2016

Centrul de Studii Strategice de Apărare şi Securitate
Şos. Panduri, nr. 68-72, Sector 5, Bucureşti
Telefon: 021.319.56.49, Fax: 021.319.57.80
E-mail: cssas@unap.ro, Site: http://cssas.unap.ro